

Hornyik Miklós adóssága

Miklós gyászmiséjén a zsúfolásig telt budai Szent Anna templomban szellemi életünk kiválóságai jó részével együtt hallgattam a pap emlékező szavait, az orgonát, a kántort, végül a búcsúbeszédeket. Míg a liturgia a maga medrében csobogott, erős hiányérzetem támadt – s tán nem csak nekem. A jó barát, eszmetárs, szerkesztő-mentor és mértékletes ivócimbora távozása rajzó gondolatokat szült.

Hiátusom egyik oka meglehetősen köznapi. Sokakkal együtt értetlenkedtem: ha Miklós nem lehetett az Írószövetség saját halottja – nemrég Arany János-díjat kapott –, miért nem képviseltette magát legalább egy főhajtással, pár jó szóval a tiszteletre méltó társaság? Az európai értékrendű, magyarságközpontú, Kárpát-medencei kitekintésű vezetés figyelmét netán elkerülte, hogy Gion Nándor óta egyik legjelesebb délvidéki tollforgatónkkal – ahogy Miklós nevezte magát: írástevővel – szegényebbek lettünk? Nem szúrt szemet az ő egyedülállóan műves nyelvformálása, óriási tárgyi tudása és forró hűsége szülőföldje, a tágabb magyar vidék és annak ágas-bogas irodalma iránt? Egyáltalán: a búcsú pillanatában érdemes ilyen kérdéseket bolygatni, vagy megítélésüket bízzuk az utókorra? Nincs jó válasz rájuk, elvégre nem Miklós az első magyar író, aki élete során s azt követően egy ideig kevés megbecsülésben részesült. Igaz: barátai és az olvasók szívében még soká létezni fog, ha jóféle házi pálinkával, vörösborral nem is köszönhetjük többé.

Hiányérzetem másik oka Miklós munkássága.

Sokak szerint jobban szeretett és tudott kérdezni, mint felelni. Inkább a társak műveivel, személyiségükkel, irodalmi beágyazottságukkal és jelentőségükkel foglalkozott – főképp Ottlik Gézával –, semhogy saját eredeti alkotásaival gazdagítsa a magyar literatúrát. Az *Angol pázsit*, a *Határsértés* és más munkái, végül a *Scott kapitány utolsó feljegyzése* olyan páratlan tudású, eredeti szerzőre vallanak, aki legalább tucatnyi vaskos kötettel maradt adósunk.

Megírhatta volna a délvidéki magyar irodalom átfogó monográfiáját. Formába önthette volna e különös múltú, soknemzetiségű, színes táj történetét is, akár az Osztrák–Magyar Monarchia évtizedeire összpontosítva, melynek avatott ismerője volt. Tolla alól kibontakozhatott volna a Magyarországon megtapasztalt, rendszerváltozásnak nevezett kor vérgúnyos kritikája – mert azzal szemlélte a keservesen rossz emlékü átalakulást. Hajszálpontos elemző, sok tekintetben jós, bevált jövendölésekkel, csakhogy nem tudott egyesek korábbi érdemeire szűkíteni, s régi-új bűnöket elhallgatni – személyekre való tekintet nélkül –, hisz krónikásként és tartásos, független ítéletű férfiként az is dolga volt.

Két dolog létezik, melyek jó esetben nemcsak igénylik, de meg is érdemlik a kritikát. Az egyik a közélet, a másik az irodalom, melyek magyar földön mindig is az érdeklődés homlokterében álltak más, boldogabb országokéhoz képest. Európa nyugati fele főképp a polgári gazdagodást vagy különféle eszközökkel a zsákmányszerzést tartotta fontosabbnak, netán mindkettőt – s e célok érdekében, ha kellett, átírta, átértelmezte, meghamisította a múltat, sőt legújabbán a jelent is.

Miklós létezésének többek közt ezért érzem fájó hiányát. Az ő tárgyilagos kritikai szemlélete és szabatos mondatai élőszóban-írásban egyaránt hozzájárulhattak volna a bús magyar valóság, e göcsörtös vén fa megújulásához a gyökerektől egészen a lombkoronáig.

Tűnődtem a Szent Anna templom reszkető gyertyalángjai árnyékában Kondor Katival, a Rádió egykori jeles elnökével, Döbrentei Kornéllal, a Balassihoz hasonlatos „katonaköltővel”, az irodalomtörténész-tanár-publicista Juhász Gyurival, a fölfedezetlen magyar múlt írókutatójával, Domonkos Lacival és másokkal, míg a pap prédikált, az orgona zúgott, a kántor énekelt, gyászvers zendült, a hívek letérdeltek, fölálltak, és a Miatyánkot mormolták. Elmélázva eszembe jutott utolsó találkozásunk Miklóssal, amikor is tucatnyi kötetet hagyományozott rám, és befejezetlen könyvéről beszélt. Tavaszig-nyárig elkészült volna. Halála előtt másfél héttel gyöngye volt már, de bizakodó, s az írástudó valódi felelősségével körvonalazta utolsó művét. Akkor azt mondtam: a munka meg fog tartani. Legalább addig, míg befejezed.

Fáradtan bólintott.

Csontig soványodva, ültében meggörnyedve is élénken csillogó szemmel, erős hangon mondta a magáét, s mindenekelőtt kérdezett. Igyekeztem röviden válaszolni, mert éreztem: fogy az idő. Sokadszor is figyelmembe ajánlotta az *Aracsot*, a délvidéki magyar irodalom és közélet mentsvárát, az ottani magyar szellemi élet erődjét, mely a török hódoltság-kori végvidék kopjásaihoz hasonlóan küzdő és megtartó írókat-költőket, néprajztudósokat, helytörténészeket, tanárokat, a művelődés robotosait fogadja be.

Miklós tudta, hogy a szó elszáll, az írás megmarad, holott az ő szavai jelen vannak a tévéműsorok videoszalagjain és az általa készített filmekben egyaránt. Sok éven át elhangzott beszélgetései, tanácsai, ítéletei is visszhangoznak mindazok fülében, akik közel kerültek hozzá, megmérettek, de könnyűnek nem találtattak, akiket nemcsak tollforgatókként, hanem bármely szakma művelőiként vagy sodródó asztaltársakként magához engedett.

Hornyik Miklós szeretetreméltó volt. A szó legnemesebb értelmében.

S még valami: igazi literary gentleman, egyik jó barátja szavaival élve *magyar úr*. Akár egy Jókai regény hőse vagy Kemény Zsigmondé, Bánffy Miklós grófé, mindenekelőtt Krúdyé, de csak mint az íny és a torok avatott ismerője, a hölgyek barátja és tisztelője. Szindbád felületesen csapongott, az élet csúcsein tanyázott, utazgatott, evett-ivott, szeretett, Miklós elmélyült alapossággal vizsgálódott, mérlegelt és ítéletet alkotott. Sokszor didergett az élet árnyékos felén, s néha-néha szorongatta a magány is, szellemi-érzelmi értelemben egyaránt. Osztályrésze volt a meg nem értés s a közönséges rágalom, dehát íróembernek ez a sorsa.

Megbékélt vele. Nemcsak a magáéval, másokéval is. Szellemi kiválósága és következetessége mellett ez teszi felejthetetlené, míg él a barátság és lélegzik a magyar irodalom.

WÓDIANER-NEMESSURI ZOLTÁN (1948) író, forgatókönyvíró, kommunikációs szakértő, főiskolai vendégtanár. Eddig közel félszáz hosszabb elemzése, tanulmánya és hét kötete látott napvilágot. A Magyar Páneurópai Unió elnökségi tagja.